

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Рівне – 2013

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 1 - Рівне: РДГУ, 2013 – 203 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович академік-секретар відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім.

Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна - доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович - доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна - доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна - кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29 листопада 2013 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

Резюме. В статті розглянуто проблему формування управленської компетентності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів. В даному контексті визначені та проаналізовані основні поняття, а також описано змістовне наповнення професійно-функціонального компонента управленської компетентності майбутнього керівника навчального закладу, яке повинно формуватися у майбутніх директорів в процесі вищої освіти.

Ключові слова: керівник навчального закладу, управління, управленська компетентність, професійно-функціональний компонент.

Summary. The problem of formation of managerial competence of the future managers of comprehensive educational institutions has been studied in the article. In the given context basic notions have been determined and analyzed, and the contextual filling of the professional-functional component of managerial competence of the future manager of educational institution, which future headmasters should form in the process of higher educational institution training, has been described.

УДК 159.922:141:2

О.Б. ДЕМ'ЯНИК

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ТИПОЛОГІЯ ОБРАЗУ СВІТУ У СТУДЕНТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Резюме. У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми особливостей становлення образу світу в юнацькому віці, представлена типологія образу світу студентської молоді.

Ключові слова: образ світу, типологія образу світу, світосприйняття, юнацький вік, пізнавальне ставлення до світу.

Постановка проблеми. Динамічні та радикальні зміни, що відбуваються в сучасному світі, істотно впливають на кожну людину, відображаючись у її свідомості. Суспільство висуває нові вимоги до особистості, що зумовлює постійний рух до нових форм взаємодії та існування в мінливому світі. Адаптація до нових соціокультурних і економічних умов передбачає якісні зміни в способі життя людей, що безпосередньо відображається на їх світосприйнятті та, насамперед, на образі світу студентської молоді як найбільш відкритої і готової до змін частини суспільства. Образ світу студентів є більш мінливим і гнучким на відміну від світосприйняття дорослої людини, яка реалізувала себе в особистісному та професійному плані. Це проявляється в активності пізнання світу, в освоєнні нових інформаційних технологій, у можливості оволодіння новими формами соціально-економічного та культурного життя, в стилізованих особливостях спілкування і поведінки. Студентський вік є сензитивним періодом у формуванні та розвитку образу світу, який розуміється як певна „цілісна, багаторівнева система уявлень людини про світ, інших людей, себе, власну діяльність” [6, 350].

Необхідно зазначити, що категорія „образ світу” є однією з основних у сучасній психології. Проблеми становлення і розвитку образу світу представлені в дослідженнях Є. Артем'євої, Г. Берулави, Ф. Василюка, Є. Клімова, О. Леонтьєва, Д. Леонтьєва, В. Петухова, Дж. Ройса, С. Рубінштейна, В. Серкіна, С. Смірнова, М. Холодної, Д. Уордела та ін.

Зокрема, О. Леонтьєв використовує категорію „образ світу” у такому значенні: „...психологія образу (сприйняття) є конкретно-наукове знання про те, як у процесі своєї діяльності індивіди будують образ світу - світу, де вони живуть, діють, який вони самі змінюють та частково створюють; це - знання також про те, як функціонує образ світу, опосередковуючи їх діяльність в об'єктивно реальному світі” [3, 254]. Психологічний зміст категорії „образ світу” включає суб'єктивне відображення у свідомості людини навколишньої дійсності завдяки функціонуванню сенсорно-перцептивної системи, а також пізнавальній предметній активності. О. Леонтьєв наводить таке пояснення: „У людини світ набуває в образі п'ятий квазівимір... Це перехід через чуттєвість за межі чуттєвості, через сенсорні модальності до аmodalного світу. Предметний світ виступає у значенні, тобто картина світу наповнюється значеннями” [3, 260].

Вікові особливості та етапи становлення індивідуальних уявлень про світ були предметом дослідження Ю. Аксьонової, І. Бушай, В. Давидова, Д. Елкінда, Е. Еріксона, М. Зінов'євої, І. Кона, М. Лісіної, Г. Малюченка, Д. Медведєва, І. Маякової, В. Мухіної, М. Осоріної, Т. Павлової, Ж. Піаже, В. Смірнова, С. Тарасова та ін.

Розвиток індивідуального світосприйняття і світорозуміння, на думку Д. Леонтьєва, зазнає неминучих якісних зрушень від нечіткого диференційованого і нерелексованого світовідчуття до більш чіткого і сталого світосприйняття, далі до усвідомленого світорозуміння і, нарешті, до емпіричного і теоретичного світогляду в підлітковому та юнацькому віці. Розвиток уявлень про світ і взаємодія людини зі світом не закінчується в молодості і може тривати протягом усього її життя, збагачуючись професійними знаннями, досвідом сімейного життя, політичної або релігійної діяльності [4].

Метою нашого повідомлення є здійснення теоретичного аналізу проблеми становлення та типології образу світу в студентському періоді, вікові межі якого пов'язані з юнацьким віком.

З переходом до юнацького віку формування наукового і морального світогляду поступово стає визначальним фактором психічного розвитку. У цьому віці молоді люди вже володіють необхідними інтелектуальними й особистісними ресурсами, що дозволяє орієнтуватися в навколишньому світі, самостійно знаходити сенс подій, які відбуваються, і займати щодо них власну позицію.

Необхідно відзначити, що саме юнацький вік називається класиками вітчизняної психології критично важливим для становлення індивідуального світогляду. Тільки після досягнення 17-18 річного віку в людині «визрівають» необхідні емоційно-вольові та інтелектуальні ресурси для того, щоб вона могла почати шукати і знаходити свої, автентичні відповіді на питання: «Який світ?» «Хто Я і навіщо Я?» «Який Я?» «Що в житті потрібно?» Як жити? Що вважати добром і злом тощо. Не випадково Л. Божович зазначає, що протягом цього періоду ламається і перебудовується вся попередня система ставлення до світу і життєва позиція, з якої починається самостійне життя [1]. Дослідник психології юнацтва І. Кон зазначає, що в цьому віці яскраво виражене прагнення пізнати певну універсальну «формулу», яка змогла б висвітлити і сенс власного існування, і перспективи розвитку всього людства [2].

Заслугує на увагу концепція С. Тарасова, центральним поняттям якої є ментальна парадигма. Ментальна парадигма, за С. Тарасовим, – це сукупність образів світу, категорій і способів світосприйняття та відповідних поведінкових

реакцій, що утворює ієрархічну динамічну цілісність, притаманну певній віковій групі. Дослідник стверджує, що в різні вікові періоди актуалізується той чи інший спосіб сприйняття світу: з 7 до 11 років провідну роль відіграють механізми ірраціонально-образного сприйняття світу і себе в ньому; з 11 до 15 років притаманний раціонально-практичний образ світу; з 16 до 22-23 років «ментальна парадигма» юнаків та дівчат характеризується високим рівнем розвитку рефлексії, елементами теоретичного мислення. Вони набувають здатності відчувати і розуміти свій зв'язок з навколишнім світом, як на раціонально-логічному, так і на інтуїтивному рівнях. Такий образ світу, на думку С. Тарасова, можна назвати раціонально-образним. Почуття обмеженості раціонального пізнання може призводити до емоційного дискомфорту, екзистенційних роздумів. І тоді за раціоналістичним визнанням єдності світу і людини, може виникнути інтуїтивне відчуття космічної спільності, що ґрунтується на ірраціонально-образному матеріалі. Інформація, що міститься в межах першої ментальної парадигми, знову стає значущою для індивіда, але на новому рівні: відчуття глобальної єдності доповнюється її усвідомленням. Зміст цієї ментальної парадигми, на думку дослідника, тісно пов'язаний з таким поняттям як „цілісне сприйняття світу” [7]. Таким чином, по завершенню юнацького віку закінчується період становлення первинної структури уявлень про світ, яка є базовою для всіх наступних трансформацій світогляду особистості.

Певний вклад у проблему становлення індивідуального світосприйняття і світорозуміння внесли Д. Уордел, Дж. Ройс та М. Холодна, згідно яких в особливостях індивідуального образу світу проявляють себе індивідуальні способи пізнавального ставлення до дійсності, інакше кажучи, когнітивні стилі.

Так, в концепції Д. Уордела і Дж. Ройса було введено поняття «епістемологічні стилі», які інтерпретуються як індивідуально-своєрідні форми пізнавального ставлення до навколишнього світу і самого себе як суб'єкту пізнавальної діяльності. Епістемологічні стилі розглядаються як посередники, які об'єднують когнітивні й емоційні властивості суб'єкта і виступають інтегратором когнітивної і афективної сфер, здійснюючи тим самим вплив на образ світу, образ-Я і стиль життя. Д. Уордел і Дж. Ройс описали 3 загальних епістемологічних стилі – раціональний, емпіричний і метафоричний. Їм відповідають 3 базових способи мислення, на основі яких будуються образи світу:

1. Емпіризм – характеризується таким способом пізнання світу, в якому пріоритет віддається даним безпосереднього сприйняття і конкретно-образного досвіду. Таким чином, емпіричний образ світу базується на переважному отриманні знань про оточуючий світ через сенсоріку.

2. Раціоналізм – характеризується таким стилем пізнання, в якому велике значення надається побудові широких понятійних схем або теорій. Ступінь істинності власних суджень, переконань раціоналіст перевіряє за допомогою логічних висновків і обґрунтувань. Критерієм адекватності і надійності індивідуального образу світу виступає його логічна стійкість. Отже, основою раціонального образу світу є знання, отримані шляхом логіко-аналітичних прийомів.

3. Метафоризм – характеризується прагненням до цілісного сприйняття і вираження розмаїття світу через вільне і творче оперування різними областями знань. Для метафоричного стилю мислення характерна тенденція до символізації і глобалізації розуміння того, що відбувається, при цьому оцінка адекватності індивідуального образу світу здійснюється в термінах інтуїції. Відтак, метафоричний образ світу формується через символіко-метафоричне переживання.

Зазначені вище епістемологічні стилі (образи світу) американські вчені пов'язують зі стилями життя – альтруїстичним (спрямованим на служіння людям), індивідуалістичним (орієнтованим на самоактуалізацію), ікарістичним (спрямованим на творчість). Образи світу і стилі життя, на їхню думку, можуть утворювати різні поєднання, формуючи дев'ять різнопланових видів "Я-концепції" [9].

Спроба узагальнення і систематизації описаних сучасними авторами стилів пізнавального ставлення до світу була здійснена М. Холодною. В результаті автор виділила 5 основних епістемологічних стилів:

- 1) емпіричний: розум орієнтований на спостереження та аналіз безпосередніх вражень;
- 2) конструктивно-технічний: розум орієнтований на управління навколишньою дійсністю та її моделювання в межах різного роду експериментів;
- 3) раціоналістичний: розум орієнтований на пошук подібності, узагальнень, підстав і закономірностей;
- 4) рефлексивно-медитативний: розум орієнтований на інтуїтивне переживання того, що відбувається, використання метафор, символів і рефлексії як засобів організації індивідуального образу світу;
- 5) хаотичний: розум орієнтований на реалізацію суб'єктивно надто важливої мети-ідеалу, коли гранична концентрація інтелектуальних сил на певній проблемній області поєднується з проявом дезорганізації інтелектуальної діяльності [8].

Актуальними для нашого дослідження є виділені Г. Малюченко та В. Смірновим психологічні механізми та універсальні моделюючі категорії світорозуміння. До психологічних механізмів суб'єктивного моделювання світу належать: генералізація суб'єктивного досвіду та антропоцентрична проєкція. Автори зауважують, що становлення і розвиток індивідуальних моделей світу багато в чому обумовлений психобіографічним досвідом особистості. Так в процесі соціалізації підрастаючий індивід неминує «екстраполює» свій суб'єктивний досвід на зміст і структуру всього світового устрою в цілому. Якщо у його мікросоціумі переважає стиль взаємин, який характеризується непередбачуваністю, непослідовністю і невизначеністю, він буде схильний сприймати світ як хаотичну взаємодію об'єктів і явищ. Якщо в процесі соціалізації домінуючими взаєминами є побудовані на неприйнятті інших, протистоянні соціальним інститутам і, в особливих випадках, на прямому насильстві, то початкові уявлення про світ будуть антагоністичними. Якщо в процесі соціалізації індивіда домінуючими типами взаємодії виступають міжособистісна маніпуляція, надмірно прагматичні, побудовані на холодному розрахунку та позбавлені емоційності взаємини, то в нього проявиться схильність до механістично-технократичного сприйняття реальності. Організмичне світосприйняття буде переважати у свідомості особистості, якщо в процесі її соціалізації домінували взаємини, побудовані на відкритості, довірі, співпраці, співпереживанні, зворотньому зв'язку. Така генералізація суб'єктивного досвіду має місце переважно в підлітковому та юнацькому віці, тобто на стадії становлення первинної моделі світу особистості. Якщо особистість володіє досить високим внутрішнім потенціалом для переробки і нейтралізації негативного досвіду соціалізації, то вона поступово перестане домінувати над її світосприйняттям і світорозумінням.

Не менш важливу роль в процесі побудови образу світу має так звана «антропоцентрична» проєкція, завдяки якій модель світу є відображенням не тільки і не стільки психобіографічного досвіду людини, скільки її індивідуально-психологічних особливостей. При цьому зміст антропоцентричної проєкції також цілком може бути виражений через згадані вище поняття хаотичності, антагоністичності, механістичності і організмичності. У відповідності з індивідуальним співвідношенням своїх психологічних характеристик, люди тією чи іншою мірою проєктують на світ ті чи інші інтрапсихічні еквіваленти хаотичності, антагоністичності, механістичності і організмичності.

У контексті зазначеної проблеми автори наголошують також на тому, що при всіх відмінностях психобіографічного досвіду індивідуальні моделі реальності в більшості випадків є лише відображенням відповідних колективних уявлень про світ. Ідентифікуючи себе з тими чи іншими соціальними групами, люди (особливо в період своєї юності, молодості), цілеспрямовано або хаотично і несвідомо засвоюють певні субкультурні ритуали, сленгові форми самовираження і світорозуміння, прийняті в цих групах. Разом з тим, численність і самотність різного роду соціальних груп не перешкоджає поділу всіх можливих групових традицій і способів світосприйняття, світорозуміння на зазначені типи уявлень про світ.

Отже, Г. Малюченком та В. Смирновим виділено чотири універсальні моделюючі категорії світосприйняття і світорозуміння: хаотичність, антагоністичність, механістичність, організмичність, які відображають структуру і зміст як групових (колективних), так і індивідуальних моделей світу. На основі зазначених категорій сприйняття і розуміння реальності побудована класифікація індивідуальних моделей світу: хаотичної (Світ як Хаос); антагоністичної (Світ як поле битви); технократичної (Світ як механічний мега-агрегат); організмичної (Світ як єдиний живий організм). Кожній моделі притаманний певний перелік життєвих сенсів і цілей, що задані смисловим контекстом світосприйняття і світорозуміння, цінностей та типів ставлення до інших людей, до життєвих проблем. Звичайно, життя людини не змінюється відразу після прийняття нею як «істинної» однієї з описаних моделей реальності, але її свідомість починає функціонувати в контексті тих очікувань, можливостей і обмежень, які в ній закладено.

Дослідження зазначених вище авторів виявили також відсутність будь-якого стійкого взаємозв'язку між загальними показниками інтелектуального розвитку особистості і домінуючими в її свідомості модальностями світосприйняття. Слід зазначити, що опис структури та змісту моделей образу світу був отриманий в результаті аналізу та узагальнення емпіричного матеріалу досліджень індивідуального світосприйняття молодих людей у віці від 15 до 22 років за допомогою проективної методики «Як я уявляю собі світ» [6].

Розробка категорії „образ світу” в межах вікової та педагогічної психології, на думку Д. Медведєва, є одним з пріоритетних напрямів цієї галузі знань. Автор розглядає образ світу як головний внутрішній фактор розвитку особистості студента педагогічного вузу і виділяє наступні критерії побудови їх типології образу світу: характер емоційної установки людини щодо сприйняття оточуючої дійсності, інших людей і самого себе (позитивний – негативний) та характер спрямованості ціннісних орієнтацій особистості (альтруїстичний – індивідуалістичний). Створена на основі даних критеріїв типологія представлена наступними типами образу світу: позитивний альтруїстичний тип образу світу; позитивний індивідуалістичний тип образу світу; негативний альтруїстичний образ світу; негативний індивідуалістичний тип образу світу. Дослідження Д. Медведєва показали, що саме позитивний альтруїстичний тип образу світу може бути визнаний як найбільш адекватний умовам майбутньої професійної діяльності студентів педагогічного вузу [5].

Висновки. Отже, категорія «образ світу», особливості становлення образу світу та його типологія є об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних психологів, які відзначають багатогранність зазначеного феномену та наголошують на актуальності подальшого теоретичного і практичного вивчення. Образ світу виступає як інтегральна когнітивна структура, що акумулює уявлення людини про навколишній світ і детермінує специфіку подальшої поведінки в ньому. Саме по завершенню юнацького віку закінчується період становлення первинної структури уявлень про світ, яка є базовою щодо всіх наступних трансформацій світогляду особистості. Аналіз способів і критеріїв осмислення світу студентами, можливість проникнути в їх внутрішній світ, відтворити індивідуальну своєрідність є важливим практичним завданням у сучасних умовах гуманізації освіти, основною метою якої є особистісне і професійне самовизначення та самореалізація, де студент насамперед виступає як експерт власного життєвого світу. *Перспективу* бачаємо у подальшому здійсненні порівняльного аналізу типологій образу світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божович Л.І. Этапы формирования личности в онтогенезе / Л.И. Божович // Вопросы психологии – 1979. - №3. – С. 7 – 19.
2. Кон И.С. Психология ранней юности / И.С. Кон. – М.: Просвещение, 1989.– 255 с.
3. Леонтьев А.Н. Образ мира / Избранные психологические произведения / А.Н. Леонтьев: В 2-х т. Т.П. — М.: Педагогика, 1983. — С. 251-262.
4. Леонтьев Д.А. Жизнетворчество как практика расширения жизненного мира / Д.А. Леонтьев // Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: материалы сообщений; под ред. Д.А.Леонтьева, Е.С.Мазур, А.И. Сосланда. - М.: Смысл, 2001. - С. 100-109.
5. Медведев Д.А. Образ мира современного студента: основы системно-текстологической парадигм / Д.А.Медведев. – Астрахань: Изд-во АГПУ, 2001. – 198 с.
6. Социально-психологический анализ целостных представлений о мире / Малюченко Г.Н., Смирнов В.М. – Саратов: - Изд-во Саратов.ун-та, 2006. – 155 с.
7. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. — Минск: М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. — 800 с.
8. Тарасов С.В. Образ мира. Опыт изучения категориальных структур мировосприятия школьников / С.В. Тарасов. – СПб.: Научное издание, 1996. – 75 с.
9. Холодная М.А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / М.А. Холодная. – СПб: Питер, 2004. – 384 с.
10. Wardell D. M., Royce J. R. Toward a multifactor theory of styles and their relationship to cognition and affect // J. Pers. 1978. V. 46. N 3. P. 474—505.

Резюме. Стаття посвящена теоретичному аналізу проблеми особливостей становлення образу мира в юнацькому віці, представлена типологія образу мира студентської молоді.

Ключевые слова: образ мира, типологія образу мира, мировосприяття, юнацький вік, когнітивне ставлення до світу.

Summary. The article highlights the theoretical analysis of the peculiarities of the image problems of the world in adolescence, presented typology of the image of the world students.

Key words: image of the world, typology of the image of the world outlook, youthful age, cognitive attitude to the world.

ЗМІСТ

Передмова

- Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості
- Вірна Ж.П. Аксиологічний проєкт як чинник формування соціальної зрілості жінки
- Гошовський Я.О., Гошовська Д.Т. Генетично-психологічна парадигма вивчення особистісної ідентичності педагога
- Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання у ВНЗ
- Литвиненко С.А. Використання воркшопів у фаховій підготовці майбутніх психологів
- Павелків Р.В. Аналіз проблеми ідентичності як психологічного феномену
- Петренко О.Б. Специфіка формування професійної гендерної компетентності майбутнього вчителя.
- Сергієнко В.П., Войтович І.П., Войтович О.П. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ
- Ямницький В.М. Здатність до саморегуляції як основа професіоналізації спеціаліста
- Артемова О.І. Розкриття креативного потенціалу студентів вищих навчальних закладів
- Бабак К. В. Особливості психологічного супроводу професійного розвитку студентів в умовах навчання у педагогічному коледжі
- Безлюдна В.І. Готовність молоді до побудови конструктивних зв'язків з родиною
- Бойчук В.М. Розвиток тізнавального інтересу у процесі підготовки майбутнього вчителя
- Бричок С.Б. Інтерактивні методи формування творчого потенціалу особистості майбутнього педагога у процесі вузівського навчання
- Бучко В.Б. Значення взаємозв'язку студента з групою в контексті свободи Е. Фромма
- Главінська О.Д., Савуляк В.О. Емпатія як складова професійної компетентності педагога
- Головань М.С. Компетентісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти
- Грицюк І.М. Соціальні орієнтації як аксіологічне утворення професійного становлення майбутнього соціального працівника
- Дарманська І.М. Розвиток управлінської компетентності майбутніх керівників навчальних закладів (професійно-функціональний компонент)
- Демянюк О.Б. Особливості становлення та типологія образу світу у студентів: теоретичний аналіз проблеми
- Джеджеря К.В. Професійно-педагогічне спілкування як проблема професіоналізації молодих викладачів вищих навчальних закладів
- Дружиніна І.А. Професійна ідентичність майбутніх психологів як умова їх професійного зростання
- Кириченко Н.А. Свідомий вибір як чинник формування професійної ідентичності у юнацькому віці
- Корчакова Н.В. Прогностична функція особистісного само сприйняття як основа професійного розвитку студента
- Кулаков Р.С. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності особистості
- Лук'яник Л.В. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів до формування лінгвоукраїнознавчої компетенції школярів
- Маргітич К.С. Формування національної самосвідомості угромовної студентської молоді в Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ
- Михальчук Н.О. Смісл як відображення індивідуального образу світу студентів в діяльності з читання літературних творів
- Михальчук Н.О., Івашкевич Е. З. Психологічні умови ефективного засвоєння студентами іноземної мови
- Михальчук Н.О., Хупавцева Н.О. Аргументативний дискурс як механізм оволодіння студентами іноземною мовою
- Мудрик А.Б. Зміст професійної компетентності фахівця та психологічні особливості її формування у процесі вузівського навчання
- Мушкевич М.І. Психологічний супровід сім'ї з проблемними дітьми
- Ногачевська І.О. Інтерпретація художнього тексту як спосіб вдосконалення лінгвістичної освіти студента філолога
- Остапівський О.І. Взаємообумовленість професійної ідентичності та економічної свідомості студентської молоді
- Пивоварчук Т.О. Модель комунікативних здібностей студента – філолога
- Рудюк О.В. Феномен професійної ідентичності у детермінації переживання безробітними професійних криз
- Самолук А.В. Психологічне підґрунтя професійного становлення студентів-філологів
- Созонок О.С. Детермінанти розвитку психологічної культури майбутніх вчителів початкової школи
- Співак Л.М., Піонтковська Д.В. Стан вивчення проблеми національної ідентичності студентської молоді у вітчизняній психологічній науці
- Сторож О.В. Типологія творчої соціалізації особистості
- Турчина Л.І. Психосоціальний аналіз професійного самовизначення обдарованої молоді
- Фелоренко Р.П. Диструктивний вплив алкоголезалежних сімей у становленні особистості сучасного студента
- Філоненко М.М. Системний аналіз особистісного становлення майбутнього лікаря
- Хлівна О.М. Психологічна специфіка формування професійно значущих якостей майбутнього медичного працівника у вищому навчальному закладі
- Шевчук Ю. С. Подружнн сумісність сучасних сімейних пар: теоретичний аспект
- Шкарлатюк К.І. Завдання та методи тренінгу професійного самофутурування студентської молоді
- Яцюк Н.О. Роль студентського самоврядування у професійному становленні майбутніх психологів
- Ящук І.П. Формування соціальної компетентності молоді в умовах вищого навчального закладу

Доробки молодих науковців

- Бельська І.В. Особливості розуміння гендерної ідентифікації у підлітковому віці
- Богдюк М.О. Роль Інтернету у навчальній діяльності студентів
- Бурко Л.В. Психологічні аспекти діяльності фармацевта
- Вовкодавєць А.В. Вплив рівня емоційної стійкості особистості студентів на результативність їх навчальної діяльності

- [Вознюк Ю.С.](#), Психологічні механізми самоствердження юнаків
- [Волошин М.М., Назарець Л.М.](#), Аналіз взаємозв'язку тривожності та навчальної успішності студентів
- [Герман І.П.](#), Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці
- [Дзюбак О.В., Назарець Л.М.](#), Психологічний аналіз професійної самореалізації студентів
- [Клубок Ю.О.](#), Самостійність як соціально-психологічний феномен
- [Корнійчук В.В.](#), Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці
- [Кузьмік Т.О.](#), Психологічні особливості ставлення жінок до своєї зовнішності
- [Курдибаха О.](#), Особливості формування гендерної ідентичності підлітків у спілкуванні з однолітками
- [Луцик Г.О.](#), Особливості підготовки майбутніх психологів до роботи з неповнолітніми правопорушниками
- [Мазурець В.Ю.](#), Вплив стресу на розвиток психосоматичних захворювань у підлітків
- [Марчук В.С.](#), Психологічні особливості життєвих домагань майбутніх психологів
- [Мороз Т.Т.](#), Причини виникнення і перспективи попередження підліткової важковихованості
- [Навозняк Л.Л.](#), Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами фольклору
- [Нестерук Л.В.](#), Взаємозв'язок статусних характеристик підлітків та їх схильності до узалежнень
- [Окач В.М.](#), Психологічний аналіз причин формування девіантної поведінки підлітків
- [Петренко С.В., Шахрайчук М.Й.](#), Автоматична інформаційна система управління навчальним процесом і розвиток професійної компетентності магістрантів
- [Родзяк М.М.](#), Психологічний аналіз емоційних переживань вагітних жінок
- [Солтис Г.М.](#), Психологічні особливості мотивації студентів до навчальної діяльності
- [Талайчук Т.М.](#), Психологічні особливості впливу реклами на свідомість людини
- [Усик В.С.](#), Вплив партнерських пологів на особливості психологічного клімату сім'ї
- [Целюк Л.Т.](#), Когнітивно-стильові особливості розуміння тексту студентами – філологами
- [Яблонська М.М.](#), Сучасна реклама та її вплив на розвиток учнів початкової школи
- [Відомості про авторів](#)*